

Ročník XXIX

V Praze, 24. května 1895

Číslo 28 (1457)

Národopisná výstava česko-slovanská.

Píše: Dr. Čeněk Zibrt.

(Pokračování.)

Děly se ovšem již v první polovici tohoto století vážné pokusy, aby život lidu českého v celé svojí původnosti se obrátil jako v zrcadle ve skládkách na příklad Boženy Němcové, jejíž Babička je nám tu vedle jiných nepoučejší ukázkou tohoto směru. To byly zjevy jen ojedinělé, ale dlužno je pokládati za čerpanky již již uzpůsobeného významu, ryzosti, českosti, nabyté studiem lidu prostého, málo posud zasazeného menšivostí vlnkavé módy kultury všeobecné. Teď a tam propukají pokusy o doštížení české původnosti v jednotlivých oborech. Soustavně nemohlo se to dít až v dobách novějších, kdy je připravena, zkyptěna půda snůškami bohatého materiálu, studii monografickými od Čelakovského, Erbena, Krolmusa, B. Němcové, P. Sobotky, A. Jirásky, T. Novákové, Adámka, Vykoukala, V. Pittnerové, Košťála, od Pohádkové komise Slavia a novějších pracovníků v Čechách, od Sušila, Kuldy, neunavného Bartoše, Václavky, V. Houdka, Janáčka, od Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého na Moravě, od Kollára, Štúra, Dobšínského, J. L. Holubého a jiných na Slovensku, od Praska, Slámy, Vyhliďala, Vluka a jiných ve Slezsku. V době nynější, kdy národ náš na výstavě jubilejní honosil se na odív světa všemu skvěle zářivým úspěchem ve všech odvětvích kulturní činnosti moderní, nadešla jistě vhodná chvíle pochlibiti se jednolitým podnikem, když posavadní roztroušené studie národopisné, studie o lidu českém zjednały již zálibu pro tento předmět, jak v národě našem přese všechnu vyspělost a pokrok na poli kultury novodobé zachovaly se hojně zbytky důmačí svérázné kultury, z nichž se může v úpravě vhodné koristiti při postupujícím rozvoji vzdělanostním a takto jej osvěžiti a jemu dodati rázu českého, ovšem nenuceně poznatky vytěženými při hloubavém studiu lidového života českého, vzory, popudy, získanými důkladným pozorováním a promyšlením, prakticky pak upotřebenými ovšem s náležitou střídlostí a rozvahou, pokud a kde mohou býti zdrojem výtěky onoho studia. Mohla by tu zablouditi horlivost upřílišená do nejapnosti

a snad i krajnost, které by potom i vážné a splnitelné snahy tohoto druhu činily terčem posměšlivých neoprávněných, jak se rozpomenou pamětníci podobných pokusů z let nedávných.

Krátce povědění, s tohoto stanoviska dlužno se dívat na význam Národopisné výstavy českoslovanské jakožto na důležitý v budoucnosti činitele při snaze o projevy a osvědčení ryzosti, původnosti české v tom směru, jak o tom bylo právě šíře vyloženo.

Při této povšechné úvaze o významu a účincích Národopisné výstavy českoslovanské

v Praze vkrádá se v myšlenky vedle jasné také stín. Soustavně poznání památek lidového života v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku, jak se připravuje na Národopisné výstavě, neprospló by národopisu českému, kdyby se po výstavě složily ruce, znavené přípravnými pracemi k výstavě, nečinně v klín. S horlivostí stupňovanou dlužno pečovati o to, aby naše poklady, pokud již nejsou šťastně zachráněny a v důstojném umístění uschovány po musejních sbírkách, vysvobozené myšlenkou Národopisné výstavy jakoby čarovným prout-

Uherští Slováci ze Gbel u Holíčce.

(Dle fotografie.)

kem ze zakletí nečinnosti a nevšímavosti, nebyly pak na výstavě určeny v známost cizinců a vypočítavým sprostředkovatelem získavčích »starožitníků« z řemesla, jejichž zhoubná činnost již mnoho vzácných památek českých zavezla do ciziny a zasantročila do sbírek, které se chlubí takto cizím, českým peřím. S nemenší pečlivostí dlužno o to se starat nejen Výboru Národopisné výstavy, než vůbec každému, kdo svým vlivem a osobní známostí může tu působiti, aby památky sebrané na výstavě nebyly pak zase dovezeny a snad zase leckde polohovány na pospas zvláštnímu ničivému. Nezbývá-li nikdy opatrnosti, je jí z důvodu napovědného srovnání potřeba ve velkolepém podniku výstavním, nyní již slavnostně zahájeném.

Shrnujeme v celek výsledky předešlé všeobecné úvahy o Národopisné výstavě. Nadšení všeho národa československého, jak jsme byli toho svědky při slavnostním zahájení Národopisné výstavy československé a jak je vidá každý návštěvník při návštěvě oblíbené výstavy, kéž neutečme v silných zárodkách nynějších! Vhodné posuzuje v této době význam studia lidového. prof. A. Kalina, předseda lidového družstva polského, že za doby nynější, kdy je všude zřetelným neselem, lid, jeho osvěta, zlepšení jeho materiálního bytu — povinný jsou všechny kruhy společenské ze základu tu budovat, t. j. začínati místo třeptivých blyskávek frází jalových poznáním tohoto lidu, o němž se tolik mluví a píše, poznáním jeho života, jeho charakteru, jeho celé podstaty. Nepostupuje-li se touto přirozenou cestou, bude tu práce často bezúspěšná, nezosnovaná na bezpečném základě. Téhož všeho zejména u nás se zapomínalo, ba naopak dostalo se odmítavého krčení ramen a posměšků těm, kdož se v nadšení, třeba bez hluku neostýchali sblížit se s lidem, poznati jeho prostinké, ale ladné projevy výtvarného nadání, vyléchnouti jeho zřetelky a písně, prodlati v domácnostech, na přístěnkách a při slavnostech lidových, proniknouti veskrze všchnu podstatu lidového života. Všem jiným zjevům věnovala se u nás pozornost, jen studiu lidovému nejméně. Proto přichází znamenitě vhod Národopisná výstava československá, kde možno aspoň trochu dohoniti, čeho posavad líknavostí bylo zameškáno při studiu lidu československého, a pak těžit z poznatků, získaných na výstavě přirozeně ovšem na základě toho, co již bylo se zdarem od jednotlivců v rozmanitých oborech studia lidového vykonáno.

Nikdo toho neupřel, že lid je nepostradatelným činitelem v životě každého národa. Svěráznost jeho kultury, dědění z pokolení na pokolení, je zřetelně poměrně málo zakaleným, jeho silou omlazující vždy se ozvějí duch národový a udržel se v ryzosti, původnosti. Houževnatost, s jakou lid lpe na podání zděděném po pradědci, je skoro nezdolnou tvrzí a bezpečnou stráží samobytého života starobylého, odvěkých, cihlných tradic, chovaných takorba jako dědictví posvátné, nedotknutelné. Historie podle dalšího výkladu Kalinova o tom poučuje, že nezhyne národ, pokud jen žije jeho lid, kterýž dovede svou živoucností oživovati odumřelé články veškerého těla národního i vlti nové žití, jarost a svěžest v díla jeho veškeré práce. Národopisná výstava ukáže světle nám i cizincé, že lid československý nepozbyl síly živoucí, nezdal se na cizí svéráznosti. Když proudí kosmopolitismu dorážejí na tvrz národnosti, je svatou povinností každého zajišťiti tvrz onu, nedopustiti, aby proudy ty se všemi důsledky vnikaly v život lidový. Každý, kdo pracuje na poli duševní nebo fyzické práce, ať pracuje přem, nebo stětcem, nebo dílčem, nebo v kterémkoli odvětví lidské činnosti, necht' hledá v bytu lidovém, v tomto zřetle posud nevyčerpaném a dosti neoceněném, vhodných látek, vzorů, popudů, ať si je pak zušlechti, přizpůsobí, oživi i povznese k úrovni tvorby umělecké. Neostýhej se nikdo přetoupiť práh neuhledné chaty, nahlédnouti do vnitř, pookrátit u krbu, poznati tam život lidu pro-

stého se všech stránek. Každý nepředpojatý se pak přesvědčí, že tyká se vlastně veškerého lidového podání a lidové svéráznosti, co pověděl Mickiewicz významnými slovy o písni:

O píseň gminna, ty arko przymierza
między starymi i nowymi laty!
W tobie lud chwala broń swego rycerza,
swych myśli przędzę i swych uczuć kwiaty!

II

Národopisná výstava československá poskytuje návštěvníku vlastně více, než přesně svým názvem sbluže, i když pomineme připravených podniků, které nemají přímé souvislosti s původní myšlenkou výstavy národopisné, jsouce buď přídatky podružnými, na př. výstava průmyslových výrobků nebo podniky pro zábavu a podivnanou. Podati obraz celého kulturního vývoje národa československého z minulosti do přítomnosti — tot' snaha, kterou si vytklí pořadatelé Národopisné výstavy, zosnované tedy na podkladě poněkud širším, než obvyklý pojem národopisu napovídá. To je patrné přes to, že ještě není rozvinut před zrakem pozorovatelovým celkový obraz výstavy, když na čelných místech je zabráněn přístup nezavěšením, aby nerušili pracovníci, dokončující se záměrem při velkolepé dílo výstavní.

Pokud možno se rozhlédnouti po rozvrhu Národopisné výstavy, jak ji nyní vidíme před sebou uskutečněnou po všech opravných snahách uvést původní myšlenku v život s náležitým zevnějším leskem, malebnou úpravou a přitažlivostí, zdá se, že nesnadno luštilným oráskem byla tu otázka, jak upravit jednak v Národopisném paláci, jednak po domácnostech a jednotlivých státech a chatách ve vesnici oddělení krajinská a veškerou jejich bohatou vybavu, zaslano od odborů venkovských, a jak přizpůsobiti k těmto výstavkám rozčleněným v okruhu celé výstavy oddělení se skupinami jednotlivých předmětů. Slo o to, aby se neopakovaly tytéž zjevy, rozmetané po odděleních krajinských, pak ve skupinách, kterými chce pořadatelstvo soustavně znázorniti celkový, přehledným obrazem vývoj a stav veškerých projevů lidového nadání výtvarného, podati souvislý obraz zvykoslovi lidového s přidruženými všemi obřady, zábavami a slavnostmi výročními a opakovanými při významných dobách života lidského, ukázati se stanoviska historického vývoje rozmanitosti a při tom jen práce po bedlivějším studiu vysvětlitelnou přibuznost rázovitých krojů lidových, sestavených ze všech končin československých v poučném přehledu. Osnova těchto a podobných skupin přirozeně se proplétá s jednotlivými pásmy oddělení krajinských. Obojí pak tvoří dohromady jádro Národopisné výstavy československé. Nabízejí se za průvodního laskavým čtenářům po výstavě, neváham nejdrive, jak toho žádá věcný referát, zamířiti k tomuto jádru a vlastní podstatě Národopisné výstavy. Odoláme tu v zájmu věci vábivosti oddělení ostatních, z nichž na př. láká pohled do pravěku země českých v bývalém paviloně Žitovské banky, zvou ku návštěvě věrně napodobené zříceniny hradu Kokofina se zdatilým znázorněním porážky Sasáků pod Hrubou Skalou a nejvíce vábí středověkým zevnějším Stará Praha, mistrovsky zbudovaná s bezvadným vystižením všech podrobností.

Jádro výstavy najdeme v Národopisném paláci a ve vesnici, která již zevnější pohledem lahodí z daleka oko návštěvníkové. Především se tedy zastavíme v paláci a vykonáme tam orientační oběhůzku, aby pak některé obsírnější zprávy o jednotlivých jeho odděleních mohly být navazovány na tento stručný rozhléd po vnitřní úpravě Národopisného paláce a po rozložení jednotlivých skupin celkových i krajinských oddělení.

Levé křídlo Národopisného paláce rozřídno je přepážkami vskně vyzdobenými na střed, kde jsou umístěny skupiny výšivkové i krajkové a zvykoslovi, a na poboční oddělení, kde jsou rozloženy výstavy krajinské z končin

československých. Bohatá sbírka výšivek, mezi nimiž zabláhne řadu vzácných, starých kusů (jak bude šité vyloženo), rozdělena je po skupinách v náležitých skupinách podle vlastností, charakteristických pro jednotlivé krajiny. Rovněž výstava krajkářství českého je pečlivě a přehledně uspořádána.

(Pokračování.)

List o českém básnictví národním.

Napsal prof. K. Albert.

P. O. HWIEDOSLAVA (Pokračování.)

Svatba v Káně galilejské — Neruda vědomě zmátl Kánu galilejskou a Kanaán — opétuje toto téma, opétuje je syté, dopodrobna. Pán Ježíš objevuje se tu uprostřed samých koláčů, pečených kuřat, vína, družiček, veselých hostů, sousedek, telek a divčic, kmotrů a strejchů, všecko se raduje. Všecko to vypadá jako nádherný obraz starých mistrů italských, kteří k této scéně nečistěněkrát se vraceli. Tu se nedostává vína. Hosté to pozorují. Panna Maria se o tom arci dozvěděla. Ale starostu ve svém rozjatech nemá ani tušení, že je vlnu u konce. Naopak pozdvihl se a pronášá připítek svůj. Ježíšovi a jeho matce. Všecko je zamklé, ježto k připitku není vína. »Tys to vyvedl!« reko by se. Sama matka boží hledí v klín, nevědouc, jaký věc vezme konec. Šeptla sice synu svému, že není vína; poručil sice božský syn, aby se do stoudy nalilo vody. Ale ani matka boží nemůže vāditi, co se vyklubne. Tu Ježíš vstává

Však čiměrně svůj okřil s vínem pozdvihl Pán:
»Tuš pán mazkanek! Růžky všichni pti,
kde dobrí lidé jsou, je vždycky dobře býti
já řím, že věčně vzpomínáno bude svatby v Kanaánu«

Toto rozuzlení je vykukané. Kde dobrí lidé jsou, je vždycky dobře býti, a věčně vzpomínáno bude svatby v Káně galilejské. To jest onen Ježíš, jemně lid rozumí. O Nerudově poesii lze říci, že přivádí Boha mezi lidi. Ukazují na známý obraz Uhdeho: »Herr, sei unser Gast«, na kterém Ježíš vstupuje mezi lid, jenž s největší zbožností Spasitele vítá k večeři. Večeře Páně silně zdemokratizovaná.

Neruda si v tomto demokratizování vyšších bytostí přímo liboval. Cínřali tak i nadaní kazatelé církevní. V ruce Nerudově tyto bytosti jsou nejen lidovými vůbec, ale věrně českými. Neruda i čechuje celé nebe. V »Baladě rajske« zastavuje Panna Maria svatou Eližbetu, jdoucí mimo a nepozdravivší, takto:

Poslouchej Ty, co pak je to?
Vypadáš jak nezuřivá —
i Tvá záře celá krivá —
oko mlé a chůze líná —
vždyť jsi jako umučená,
což Ti v nebi zdravo není?

Není to rozhovor dvou českých žen? V »Balladě májové« dí sv. Petronilla dívec:

Vidíš, holka, mám Ti ráda,
ve kostele má býval,
tenkým hlasem »Ave« zpíváš,
dala bych Ti kamaráda —
ale koho dát Ti, koho?
Je Vás ve vsi trochu mnoho —

V »Balladě třkrálové« dí třetí král svatému Josefovi:

No, je to radost nad radost — jakž, ctěný pane mistře!

Toto sestupování božských a svatých bytostí na úroveň lidovou shledává se přirozeně i v písni lidové. Tak v překrásné písni o »Hříšné duši a Panně Marii« dí Pánbůh Petrovi:

Vstaňte, Petre, vemte klíče,
podívejte se, kdo tuče.

Ze Pánbůh Petrovi vyká, je přímo rozkošné. Jako nějaký velký hospodář svému prvnímu čeledínu.

Neruda tuto moravskou píseň proměnil ve známou balladu o duši Havlíčkově a podal tím dobrý příklad, jak se z básnictví lidového může tvořiti básnictví národní. Toto jest tu takorba »in statu nascendi«.

Spatrujeme všude druhý hlavní rys povahy Nerudovy. Neruda byl do hloubi duše smyšlený

lidového. Lidová myšlenka křesťanství byla v něm živá, jasná, pevná. «Hallada tříkrálová» to nad míru zřetelně vyslovuje. Když králové k Ježíškově přišli, odvážilo jim božské dítě z jeslíček:

«Vš králové jste přišli sem, že já jsem ještě dítě,
Vš apostolům svobody se kdys i ukláníte:
Však já až ponarostu v celý muž,
a žáků půjde za mnou houfně už,
hned sestřičte hlavy své pak v střechu dobromady
a budete i lupiči od bídných bratřů rady.

Teď přišli jste sem, s poklonou k té světa někde dále
a sytete mi hlavaťeská kadidla i chvaly,
pak — byste zachovali zlatou svou —
mně korunu necháte trnovou,
a k poslední mě cestě, skákní ku Golgule
Vás tři se nedostaví žádný — díť lo svatosvatě» —

Kdyby Neruda kvetl nyní, mysl jeho podle všeho by si vřímala nejspíše hnutí křesťanskosociálního. Jest nápadno, že z 18 kusů sbírky 8 jich je zbudováno na půdě křesťanských myšlenek, a všude se ozývá hlas milosrdnosti, dobroty a křesťanské rovnosti. Nebyl-li by Neruda i sem tam šlehl neschopné zastupce tohuto hnutí, jest ovšem jiná věc.

Málo našich básníků vniklo tak hluboko do myslí české jako Neruda. Zachytí nějaký poetický typ, ku př. Paletka, Smrtku, Carodějníka. Vyřezává z toho figurku. V duši jeho se tu směje celý český kraj, tu švitotí česká pověst z úst dědů a babiček, tu cos mluví tou mluvou pohádkovou nebo se i ozývá lidová píseň. Neruda při tom vyřezává; po jeho trváti letí úsměv; přilepí figurce vousy; dá jí na hlavu buď Mikulášskou čepici biskupskou, buď vojenskoručku, buď selskou beranici. Figurka jakoby utvářila. Ale Neruda se mračí. Jestě mu to nepěší. Přidá figurce na nos trochu červeného, anebo jí ulomí nohu pod kolenem a nahradí ji dřevěnou. A už tu stojí postavka, již každý vyrostek z kterékoli vesnice pozná. Mistr sám je spokojen. A už řezá figurku druhou a třetí. Má je dohotoveny. A nyní ty figurky se pohybují, mluví, šeptají, zlobí se, rvou se nebo tanečují. Nebo vezme kus vosku, udělá podobu vyzábělého děčka, dělá mu čilko a pod ním oční důlky; za chvíli je tu děsný obraz Smrtky.

Na hlavěťe věnec bílý,
ve špičce drobné čilko,
v rukách drží hravě slis
jako k nožbě na motýly
A ty ruce jako dětky,
zřetle jako z vosku čilko,
msto očí mědré důlky.

Tento básnický atelier Nerudův je pln figurek českých. Mistr Vrchlický má ve své dílně mnohem více figur, ba nesčíslné množství jich tam stojí; sem tam věrná figura česká, jako pan Vok z Rožmberka s čertem, pan Kolda ze Zampachu se svými oděnci opilý, Zolma ze zlatou rukou a jiné a jiné; ale vedle toho spousta figur antických; mramorovi bohové, spousta postav ze všech končin světa a ze všech věků lidstva. V dílně Nerudově je téměř všechno z Čech, a Moravy; sem tam se přilepí figurka cizí, jako Ugo Bassi. Všecky figurky by mohly skvíti se na výstavě národopisné, jsouť pravé.

Přihlédněmež již k lyrice Nerudově, když vyzrála, se vykrasila a usadila. Shledáváme ji v této formě v «Proslých motivech». Ovšem, že i v «Knihách veršů» už mnoho zralého a rálého se ovoce. Ráz této lyriky je hluboká srdečnost. Ne srdečnost mladíkova, který vším zplápolá, každému se svěří, celému světu své srdce otvírá. Je to srdečnost zralého, zkušeného muže a k tomu bývalého černého pessimisty.

Starý mládenec, mrzutý, sedí Neruda v parku. Vůkol neschválně stěbětání ženských a ječení malých křiklounů. Tu se k mrzutovi přitúlá as dvoutleté robě, opře se o jeho nohu a velikyma svýma očima pitomé a tázavě naň hledí. Báň sám ví, jak se stalo, ale pojednou je drží Neruda na klíně.

A tisknu je k sobě — měkké mu bládní vlasy,
blásem pak kdysi jak za doby první lásky,

když panence vyznával čití jsem šikavě, hvězdoslava
teď táž se plaše a zajíkavě,
«Děťátko, máš mne rádo?»

Tento prostý rádeček charakterizuje Nerudu. Nechej se tu pouštět do obšírnějšího rozboru ani té lásky k dětem vůbec; ani té mážně, shovívavé a slitovné plné lásky k ženě; ani té lásky k rodičům, již nikdo tak prostě a hluboce nevyslovil jako Neruda. Nikdo! Ani nechtěl se rozhovět o oněch filosofických zásadách, jež mezi radky čteme. Ani konečně o tom, v jakou roztržku on resignaci se Neruda stárnoucí ponořoval. Jde mi o to, abych poukázal k několika momentům, v nichž se právě národní způsob této poesie jeví. Není to tón a rytmus lidové poesie. Všecky její charakteristické obraty tu hledáš marně. Mezi «Ohlase» písní českých a lyrikou Nerudovou je veliká distance. Přechtíme si z letních motivů č. V. a z podzimních č. VII. V obou jest subtrátem bouřlivý děj přírodní; tam se strhne bouře, lje se dešť; tu sneží na horách v podzimku. Onen i tento děj jsou Nerudovi veelebnou symbolikou lidských dějů. Jsou to vzletné zpěvy. Stavba jich jest veice složité, koncertní. To není lidové. A práce zniť to, jakoby to z úst lidu šlo. Patrně jest, že elementy celé slarby jsou lidové. Jsou však plesané, hlazené, ornamentem ozdobené. I ornament je zase slohu lidového. Zkrátka, je tu to, co ve Smetanově a Dvořákově hudbě, pokud se opírá o zpěv, hudbu a tanec lidový. Celá konstrukce je ovšem něco vyššího a v tom viděti velké mistry, ale je v tom elementární ráz lidový. Jestli tu umění vanoucí šírou duší lidových skupenin a vrstev, šlechtěno, pozdrženo, zkoncentrováno v jednu velkou individualitu a jeť ráz při tom vystupuje.

Dopne tomu, že by Neruda seděl s paníatou Bezoušek a nařikal, že šediví, že má sněh na skříních.

Bezoušek: I to snad jsou jen kroupy!
Neruda: Myslíte, že jako po bouře?
Bezoušek: Skoro: vypadá to, jakoby potlouklo.

A nyní si, čtenáři, přečti ono VII. číslo:

Že šedivím, praví vás veselý smích?
Teď vidíte, co že je z boje,
jež s ledovým svádělo rozumem
si boroucí srdce moje
na hranatém zívotí!
Ach potlouklo! Sedív hlavy lem
to není snad staroby měrounků, sněh
to stopy jsou lampobíli.

Ba — bylo to jako tam na horách!
Žár od jihu k výši se plazí
a z půlnoci druhé zas strany
se ledový vítr zvedá,
až ve vrší u skalní hrany
vir v milový oba se srúží —
pak sypou se kroupy jako hrách
a mžikem je hora šedá.

(Dokončení)

Břetislav a Jitka.

Episoda z universitního života středověkého.

Napsal Dr. Zdeněk Wichter.

(Pokračování.)

Za ním po chvíli vyšel Točník a byl mrzut. Zdálo se, že i jeho křežl nabírany je nějakou schlipen; bezpochyby dostal kapitolu, aby takových hloupých skutků do očí bijících konšelů jemu podržení na přístě zanechal.

Zatím co písaři stručně oznamoval o psaní do Kadaně, privádel sluha k panu kanceléři zedníka Burgera, stavitele zámku lánského. Shlédnuv ho podkomoří nechal písaře a k zedníkovi děl: «Dobře žeš tu, tón chlapům šlapneme na prasky a dobře jím v uši otlučeme, čeho se odvažují!»

A již vedl ho do komnaty páně. Tu mluvil podkomoří od zedníka sám, vykládaje, že ho Strašečtí nechtějí přijmouti v měšťany pouze proto, že jest víry pod jednou a nad to že mu čití všelijaká hrubá přikofenství pro náboženství.

Pan kancelář nabral čelo velmi hněvivě. Tvář jeho zbrunátněší tím temněji odrážela se od bílého křežlu velkého.

«Vím o tom,» vece, «učinili o své všetečné ujmě nenáležitý skutek, pro který by hoden byl všecek jich chlapecký úřad dostati se na Křivoklát do sklepů! Zavoláme si je sem! Ty měšťanem budeš, ty budeš předním měšťanem!» A to řekl do tříkráte.

Zedník se uklonil, pán kývnul, zedník šel. Sotva zašel, v síni písařské zahlubolil zmatek hlasů. Pán otevřel dvě, kolečka v oknech hmotné cinkla, a do komnaty vejde sluha oznamující, že ti Mostečtí beze všeho vyzvání hrnou se k pánovi.

Pán nabral čelo hněvivěji nežli prve. Tvář jeho zbrunátněla o něco tlustěji než dřív. «Čeho se osmělují, odvažují — prozlukli kacíři?» hněvivě tázal se pan kancelář a již křácel smělčím mosteckým do písařské síně vstříci. Tu ztlchl hovor v ráz. Právě byli Mostečtí vykládali písařům a Menclově dva po česku, dva po německu, že jim arcibiskup zakázal choditi na pohřby svých lidí s křížem a se zpěvem, obec že neposlechla. «Za to se máme my, my čtyři za všechny stavěti tu v kanceláři, přišli jsme poslušně, stojíme tu desátý den, žádný nás nevolá, chceme tedy domů, aby však nebylo za všetečnost kladen, že jsme svou vůli odesli, ohlašujeme se podle rady jednoho dobrého pana přítele, který píše v komoře!»

Poslední slova oznamoval po malé přestávce jeden z měšťanů, starec stříbrovlasý, samému panu kanceléři, když se ve dveřích objevil a když byli ostatní v ráz se zamkli. Kancelář mu dopustil do konce domluvit. Jen promklavě a hněvivě naň hleděl a stál nepohnut.

Vykládaje a omlouvaje svých spoluměšťanů krok, starce upíral prosebné oko na pána, jenž tu stál jako socha. Po chvíli hrozného ticha pravil pán: «Ta věc se chýlí na vzpouru, na vysokou vzpouru; mohli jste v rozum vzít, proč vás nechávámě venku seděti; my nemáme v každý čas chuti jednati a tak svémyslnými, bouřlivými a bludnými lidmi; my nemáme chuti — hyn! ruky dáváme panu podkomořímu nebo tuto panu sekretáři se zavázete, že hned půjdete na Bílou věž do vězení. Tam vám vzkážeme, na čem se resolutujeme. Hyn!»

A pánovitě ruku zdvihnuv kázal měšťanům ven.

Měšťané chvíli se rozpakovali. Druh hleděl na druhu. Konečně vloživše mlčky jeden po druhém dva prsty do nastavené ruky páne podkomořího odcházeli, ale s hněvem a se vzdorem na tváři.

Vrátiv se s Točnickem do zadní komnaty, pán usedl v stoličce červeným sukmem pobítoou a opřev jednu ruku o vysoký lenoch fežany, druhou rukou vzal z šlešně misky jednu z hrůsek muškatelek, při tom pobídl Točníka, aby se posadil a ochutnal první muškatelek z panské zahrady. Točník uctivě poslechl.

Oba páni jedli, pomlaskávali, větrík drnkal okenicemi a chladil páním čela, na nichž pot vyrážel horkým dnem, a venku na předsíni i v chodbě přeshlapovali a posedali, šustili, bručeli i mčeli a zvali rozmanitý lidé v hromádkách i mimo hromádky po koutech.

Když páni domlaskali a muškatelekys schrupali, vstali, a kancelář uřídě oznámil, že se mu dnes s tou prací již stýská a že přijde domů, ano mu jest očekávati papežského legáta. Točník vymrštil se ze sedlika jako jelen, ochotně pánovi podal vysoký sametový bryz španělský zlatým šmukem a perím uhojně zdobený.

Pán vstaviv na hlavu bryz, chtěl se pryč bráti. Točník na rozhod děl: «Rád bych, Milosti, zvěděl, co činiti s Broumovskými. Věc tuze naléhá. Malují opatovi na klášterské dveře šibenice, bojí se, aby nebylo pohnutí, ba krveprolití!»

«To at si spraví komora!» odvece pán nevrle, zat si to spraví pan president Sternberk; ten bázlivec kacířům už kolikrát povolí,

Genij národa.

Náčrt prof. FRANTIŠKA ŽENÍŠKA k dekorativní malbě v střední části Národopisného paláce vstavního v Praze.

(Dle fotografie X. Beřmířova v Praze.)

kacířům se nesmí povolovati, těm jest jen čeliti, přijď na příd!

Točník rozvláčeným hlasem, jakž uctíví lidé namítají, odrazil se namítati: »Ale ta žena Tholdova, kterou opat zakázal na hřbitov pochovati pro lutrianství, ležela už tři měsíce v chalupě, v komoře, to snad už přec nad míru, lid se bouřil, konšelé nabíhali na mne, na pana praesidenta, co bylo tedy činiti?!

»Nic, nic, nepovolit, čeliti, rychle na to pán hlavou třeše, »když opat nedovolil na křesťanský hřbitov, měli ženu pochovat na draha, na zahradu nebo kamkoli, kacíř nenáležel do svěcené země; všakťe jinde tvrdší kacíři našim kde mohou splácejí rovně tak! Nepovolit, čeliti!

A již postoupil ke dveřím.

Pan Točník ještě něco měl na srdci; pravil

Střetozor XXIX, 318

mrkaje očkama důležitě: »Vaše Milost, račiž dobře povážiti, že učení páni professores v kacířské akademii oněhdy provozovali na svojí komedii zase periculum čili pokošování, tak jakoby jim zákaz nebyl dán, zajisté se domnívají, že budou komedii exhibovati přece!

»I nebudou, však oni nechť se octnou ve věži,« mluvil pán bera ze kliku; »já jim pro jich všetečnost ještě povím, a co jim řeknu, všecko musí snísti co pes horký koblih!

A s tím šel pán ven. Písařové se hluboce klonili; s podkomořím slušně se rozřehnav rukou daním a zatřepáním pán vyšel, sekretáři se uklonili, písaři si zase ani nevšimli. Služebníci razili mu venku davem cestu.

Na konci chodby uzel pán mistry pražské universi. Byl si je na dnešek pozval. Byli čtyři. Bacháček rektor byl jim vůdcem. I předstoupiv

před pána, starý ctihodný muž ten šetrně a uctivě odříkal křesťanské pozdravení latinským jazykem a hlásil, že se dostavili poslušně, jak jim poručeno.

Takž tu stál před českým velmožem muž, jenž mohl býti chloubou kde které universi, učitel všech tehdejších latinských učitelů; v jedné ruce držel mistrský bílý hedbávný černý, druhou rukou dosti rozpacitě potahoval svojí hedbávnou obšírnou reverendu mistrskou. Ale jináče hleděl pánovi dobrácky.

Ostatní tři professoři pražské školy vysoké oběma rukama drželi své bířky na břiších a vzhlíželi k pánovi se zdvořilým očekáváním, s otázkou na očích.

Lidé zvědaví se tlačili kolem.

Pán krátce pravil Bacháčkovi, aby šli s ním domů, že exempláře té divné komedie